

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Monacké kniežactvo

Všeobecné informácie o krajine

Rozloha:	2,02 km ² (druhý najmenší štát sveta po Vatikáne)
Časové pásmo:	CET
Počet obyvateľov:	39 150 (odhad IMSEE k 31.12.2021)
Hlavné mesto:	Monako
Úradný jazyk/rokovací jazyk:	francúzsky
Mena/výmenný kurz:	EUR (v zmysle francúzsko-monackej dohody z 1.1.1999)
Zloženie obyvateľstva:	24% Monačania, 22% Francúzi, 17% Taliani, 7% Briti, 30% iné
Náboženstvá:	Rímsko-katolícke vierovyznanie (90% obyvateľstva)
Územné členenie:	štyri vzájomne splyvajúce časti: Mesto Monako, La Condamine (Monegheti), Monte-Carlo a Fontvieille
Politický systém:	Dedičná konštitučná monarchia
Knieža:	Knieža Albert II.
Predseda parlamentu:	Stéphane Valeri
Predseda vlády:	Pierre Dartout
Minister zahraničných vecí:	Isabelle Berro Amadei
Minister financií a obchodu:	Jean Castellini

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Podstatná časť informácií o monackej ekonomike, ktoré sú súčasťou tejto štúdie vychádzajú zo štatistík roka 2020, keďže IMSEE (MC ŠÚ) zverejní kompletne čísla za rok 2021 až koncom 2Q 2022. Viacero komparácií, tam kde to bolo možné, sa robilo medzi 1/2Q2019 a 1/2Q 2020.

Základné makroekonomické indikátory

Základné indikátory	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rast HDP (%)	5,4	3,4	-3,5	6,1	7,5	- 11,8	-
HDP per capita (EUR)	69 562	72 091	67 786	70881	75942	69 380	-
HDP (v mil. EUR)	5 643,6	5 847,3	5 680	6009	6630	5970	6500 (len odhad)
Miera nezamestnanosti (%)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Miera inflácie (HICP %)	0,0	0,3	1,2	2,1	1,3	2,52	-
Príjmy (v mil. EUR)	1173	1251	1226	1292	1346	1703	-
Výdaje (v mil. EUR)	1144	1215	1189	1254	1342	1806,2	-
Rozpočtový prebytok (v mil. EUR)	29	35,6	36,6	38	4	-103,2	-

Vonkajšia zadlženosť (% HDP)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

Zdroj: IMSEE, MF MC, tradingeconomics.com

Ďalšie ekonomické indikátory

Ekonomický indikátor	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prílev PZI (% HDP)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Náklady na prac. silu (€)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Produktivita práce (%)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Výdaje na R&D (% HDP)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Devízové rezervy (mil. €)*	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

Pozn.: tieto informácie nie sú sledované štatistickým úradom MC – IMSEE

Monako, plným názvom Monacké kniežatstvo, má napriek svojej rozlohe, ktorá ho radí ako druhú najmenšiu krajinu na svete, stabilné a vyspelé hospodárstvo, ktorého **základom je bankovníctvo a cestovný ruch.**

História hospodárstva Monaka má svoj **začiatok v roku 1850**, kedy jeho **hlavným motorom bol voľnočasový cestovný ruch** sústredený v Monte Carlo Casino. Po otvorení tohto a ďalšieho kasína „Société des Bains de Mer“ na konci 19. storočia boli otvorené 3 hlavné fabriky: mlyn, pivovar a čokoládovňa. V roku 1906 štát zaplatil a sfinalizoval prvú rekultiváciu územia Fontvieille.

S výnimkou roka 2017 monacké hospodárstvo vykazovalo od roku 2010 kontinuálny rast. Za rok 2017 dosiahol objem HDP 5,6 mld. EUR, čo v porovnaní s rokom 2016 (5,85 mld. EUR) predstavuje pokles o 3,5%. Napriek miernemu poklesu úroveň HDP spred krízy (4,47 mld. EUR v r. 2008) stabilne prevyšuje už od roku 2012. Kým v roku 2016 bol rast stimulovaný stavebným priemyslom, práve tento sektor poklesol na dynamike v roku 2017, čo sa odzrkadlilo na vývoji HDP. Podľa IMSEE (MC štatistického úradu) dosiahlo HDP krajiny v roku 2018 výšku 6,63 mld. EUR, pričom v roku 2018 to bolo 6,09 mld. EUR, čo predstavuje reálny nárast o +7,5 % po zohľadnení inflácie (najnovšie dostupné údaje). Rast bol do veľkej miery podporovaný expanziou technických a administratívnych služieb a stavebným odvetvím, pričom samotný sektor financií a poisťovníctva tvorí 17,8 % HDP, za ktorým nasledujú R&D a sektor obchodu s nehnuteľnosťami (17 %, resp. 10 %).

Koronakríza – opatrenia a dopad na ekonomiku, postavenie hlavných sektorov MC hospodárstva

V rámci boja s pandémiou Covid-19 prijalo MC rad podporných opatrení pre podniky a zamestnancov, ktoré mali za cieľ sanovať ekonomickú situáciu spôsobenú pandémiou Covid-19. Od 1. Marca 2020 **vláda schválila schému minimálneho sociálneho príjmu a úrovni 1800 EUR** pre všetkých občanov Monaka. **Odložili sa platby sociálnych odvodov a daní** a podniky dostali jednorazové finančné injekcie ako aj **vládne garancie pre pôžičky v komerčných bankách v rozpätí od 50.000 EUR do 500.000 EUR**. Koronakríza mala výrazný vplyv na ekonomiku MC. **HDP v roku 2020 kleslo o takmer 12% a očakáva sa, že na úroveň rekordného roku 2019 s dostane pravdepodobne až v roku 2023**, a to len v prípade, že sa nebude vyostrovať konflikt na UA.

Dostupné a komunikové dáta

Na konci septembra 2020 dosiahol kumulatívny obrat bez finančných a poisťovacích činností 9,76 mld. eur, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 1,2 mld. eur (-11,5 %). Pandémia samozrejme ovplyvnila financie MC v dôsledku krátkodobých opatrení na pomoc ľuďom (platby CTTR/Kurzarbeit) aj podnikom pri prekonávaní krízy. V decembri 2020 schválila Národná rada MC **rozpočet na rok 2021 vo výške 1,5 miliardy EUR (výdavková časť)**. Vláda zaviedla plán na oživenie hospodárstva a ďalšiu diverzifikáciu s cieľom vyvážiť straty v sektore cestovného ruchu. To si však vyžiadalo injekciu vo výške 75 mil. EUR na nové investície, ale silná obnova hospodárstva nakoniec znamenala **deficit len vo výške mierne cez 70 mil. EUR**. Následne Národná rada Monaka sa začiatkom októbra 2021 hlasovala o dodatočnom rozpočte na rok 2021. Táto korekcia ďalej znížila deficit vo výške 8,8 milióna eur. Napriek postupnému oživeniu od mája 2020 a návratu k normálu v júli 2021 a auguste 2021 **počet novovzniknutých podnikov v septembri prudko klesol**. Pandémia Covid-19 spôsobila výrazný pokles ziskov v hotelovom priemysle, hotelierstve, eventových službách/kongresovej turistike, ale aj maloobchode či doprave. Okrem toho aj trh s nehnuteľnosťami taktiež klesol oproti predkrízovým úrovňam. **Výdavky štátu v tomto období súviseli najmä s pandemiou, ale aj nákladmi na vybavenie a investície boli v roku 2021 mimoriadne vysoké, najmä v súvislosti s dokončením komplexu Larvotto.**

Údaje za rok 2021/2022 nie sú ešte stále zverejnené, ale rozpočet na rok 2022 mal výdavkový objem 1,8 miliardy EUR s pohotovostným fondom vo výške 6 miliárd EUR. Predpokladá sa, že **ŠR na roky 2021/2022 by mali byť opätovne prebytkové**, pretože vláda začala s niekoľkými ambicióznymi projektami.

MC ekonomiku sanoval najmä R&D a sektor technickej a administratívnej podpory. Ten bez ohľadu na pandémiu **rástol závrtným tempom z 944 mil. EUR na takmer 1,3 mld. EUR, čo je o 37,5%.** Ide o jednoznačného lídra MC ekonomiky, ktorý aj v pandemických časoch potvrdil svoju **dominanciu nad tradičným bankovníctvom, do roku 2017/2018 vlajkovou loďou MC ekonomiky.**

Bankový sektor, ktorý stále veľmi významným ek. reprezentantom mestského štátu, prešiel v ostatnom období značnými zmenami. Bankové a poisťovacie inštitúcie sa okrem nízkych úrokových mier museli vysporiadať aj s prístupím Monaka k takým medzinárodným dohovorom akými sú **Dohovor o transparentnosti finančných transakcií** alebo **Dohovor o výmene bankových informácií**. Monacký bankový systém je známy svojou profesionalitou, spektrom služieb v spravovaní majetku, dôveryhodnosťou ako aj bojom proti praniu špinavých peňazí. **Bankovníctvo mierne rástlo aj v pandemických časoch a to z 904 mil. EUR na 966 mil. EUR.**

Ekonomike v minulosti napomáhala najmä **kongresová turistika** (vyše 714 kongresov, salónov a medzinárodných fór ročne - organizovaných v polyfunkčnom kongresovom centre CCAM, Centre medzinárodných stretnutí CRI a v novom komplexe „Grimaldi Forum“ v rokoch 2018/2019) a tiež **poplatky medzinárodných spoločností, bánk a iných finančných ústavov**, ktoré sa tu usadili pre benevolentný daňový systém. Monako má spolu s Andorrou a Lichtenštajnskom **charakter „daňového raja“** Európy, pre ktorý je vyhľadávanou destináciou sídla alebo pobytu právnických a fyzických osôb. **Tento sektor je momentálne pod obrovským tlakom. Za rok 2020 navyše MC stratilo približne 260.000 turistov pochádzajúcich len z jednorazových akcií, expo a výstav, pričom F1 GP Monaco na tomto podiele tvorí až 200.000 účastníkov.**

Prepad hotelierstva a reštauračného sektora bol na úrovni takmer 60% z 386 mil. EUR (2Q 2019) na 156 mil. EUR (2Q2020).

Situácia v roku 2021 bola podstatne lepšia, ale úroveň rekordného roka 2019 sa nepodarilo dosiahnuť. IMSEE (ŠÚ MC) však tieto čísla zverejní až v 3Q 2022.

V každom prípade je **Monako hospodársky závislé na krajinách EÚ**. Okrem Francúzska, s ktorým má od roku 1963 uzavretú colnú a menovú úniu v rámci preferenčných vzťahov, patrí dlhodobo medzi najvýznamnejšie krajiny **importu** Taliansko, Nemecko, Veľká Británia a Belgicko, z hľadiska **exportu** sú nimi najmä Nemecko, Taliansko a Veľká Británia. Najväčším mimoeurópskym obchodným partnerom je USA, ktorému pri dovoze patrí 5.miesto.

Pracovný trh

Monako tradične využíva svoju **blízkosť k trhom Francúzska a Talianska**, kde v susediacich regiónoch pôsobí ako generátor zamestnanosti. Jeho **hospodárstvo je závislé od zahraničných/cezhraničných pracovníkov**, z ktorých 63,2% pochádza z FR, 15,0% z IT, 6,7% z PT, 1,9% z MC a 1,6% z UK a 11,5% z iných krajín sveta. **Súkromný sektor zamestnával na začiatku roka 2020 viac ako 53 000 zamestnancov a verejný takmer 4800**, pričom **dokopy** (aj s verejnými inštitúciami v súkromnom sektore) ide o **takmer 58.000 zamestnancov**. Monako **dlhodobo vykazuje takmer nulovú** (a štatisticky vôbec nesledovanú) **nezamestnanosť**, najnižšiu mieru chudoby a eviduje najvyššiu mieru miliónárov a miliardárov na počet obyvateľov.

Monako má jednu z najvyšších úrovní HDP na obyvateľa na svete, ktorý sa v roku 2019 odhaduje na 75 942 EUR, čo predstavuje reálny nárast o +5,8 % oproti roku 2018. Podľa najnovšieho ekonomického bulletinu IMSEE sa zamestnanosť v súkromnom sektore v treťom štvrtroku 2020 stabilizovala, ale údaje zostali pod úrovňou roku 2019 v dôsledku pandémie COVID-19.

Najväčším zamestnávateľom na prelome rokov 2019/2020 **bol aj naďalej sektor „R&D, administratívnych služieb a podpory“** s počtom zamestnancov takmer 12 000 (23%), z čoho viac ako polovica je zamestnaná prostredníctvom pracovných agentúr. Druhým v poradí s takmer 8000 zamestnancami (15,4%) je **sektor ubytovacích a stravovacích služieb**, na ktorý nadväzuje **zmiešaná skupina ostatných zamestnávateľov** (s počtom cca 6000 zamestnancov – 11,8%), ktorú tvoria predovšetkým spoločnosti činné v oblasti umenia, podujatí, športu, rekreačných aktivít, ale aj spoločnosti zabezpečujúce domáci personál.

Pred pandemiou počet zamestnávateľov medziročne stúpala, avšak podľa najnovšieho ekonomického bulletinu IMSEE **sa zamestnanosť v súkromnom sektore v 3Q 2020 stabilizovala, ale údaje zostali pod úrovňou roku 2019**. (odhad cca 55.000 so stratou cca 5000 oproti roku 2019).

MC taktiež zaviedlo „Kurzarbeit“ pod názvom CTTR (le chômage total temporaire renforcé) s výplatom 100% ušlej mzdy. **V 2Q 2020 požiadalo 2902 podnikov z celkového počtu 6182 (47%) o výplatu tejto dávky pre ich zamestnancov**. Celkový počet zamestnancov však nie je známy.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Z predbežných štatistík IMSEE vyplýva, že **na konci júna 2020 poklesli ekonomické aktivity MC**, očistené od bankovníctva a poisťovacieho sektora (z dôvodov medz. prepojenia a teda nie výlučne MC hospodárskej samostatnosti), **na úroveň roka 2016**. Prvotný pokles v marci 2020 o 84 mil. EUR sa zrýchľoval až **na konci 2Q 2020 dosiahol rekordný prepád na úrovni 900 mil. EUR (-13%)**.

Z pohľadu štruktúry HDP na prelome rokov 2019/2020, viac ako polovicu tvorilo **6 hlavných sektorov - vedecké a technické činnosti, administratívne a podporné služby (17,9%), finančné a poisťovacie služby (15,9%), realitný sektor (10%) a stavebníctvo (9,5%), veľkoobchod (9,3%) a ubytovacie služby a reštaurácie (8,4%)**.

V roku 2020 pravdepodobne m stavebníctvo a finančný sektor svoje pozície pravdepodobne udržia. Naopak prepád sa očakáva v hotelierstve, turizme, reštauračnom sektore ako aj maloobchodnom a veľkoobchodnom predaji.

V roku 2019 sa krajine podarilo dosiahnuť historicky najlepšie čísla rastu HDP a celkového objemu HDP, ktorý prešiel cez magickú hranicu 6 mld. EUR a krajina vyšla z menšej krízy v roku 2017 po prepade sektora činností na podporu predaja nehnuteľností. Monako tak opätovne zaznamenalo rast HDP až na úrovni 6,9%.

Prepad roka 2020 určite stiahne HDP pod hranicu 6 mld. EUR, pričom na prepade sa podieľajú všetky sektory, okrem bankovníctva a finančníctva, R&D, technických a admin. služieb a stavebníctva, ktoré viac menej ostalo na úrovni roka 2019).

Podiel jednotlivých sektorov MC hospodárstva na tvorbe HDP

Štruktúra HDP	2015	2016	2017	2018	2019	Index 2018/2019	Podiel 2019
Finančníctvo a poisťovníctvo	947,7	939,1	1011,5	969,9	1105,9	14,2%	16,7%
Vedecký sektor, admin. služby a podpora	837,5	866,7	967,5	1091,1	1182,3	8,3%	17,8%
Trh nehnuteľností	494,2	520,2	567,3	611,1	610,0	-0,8%	9,2%
Stavebníctvo	718,8	837,9	494,9	579,9	656,8	13,9%	9,9%
Veľkoobchodný predaj	541,9	510,3	479,9	648,8	551,4	-2,5%	8,3%
Administratíva, vzdelávanie, zdravotníctvo a sociálne služby	404,3	406,1	411,2	423,3	595,1	40,8%	9,0%
Hotely a reštaurácie	374,2	360,3	466,9	513,6	605,9	18,4%	9,1%
Maloobchod	334,3	343,4	346,1	334,6	357,7	6,4%	5,4%
IT a telekomunikácie	250,2	271,8	304,7	317,1	337,3	7,2%	5,1%
Iné služby	266,8	370,6	192,3	264,7	200,8	-23,0%	3,0%
Továrenský priemysel, ťažba a i.	274,5	229,4	234,9	220,2	203,0	-9,0%	3,1%
Transport a uskladnenie	199,1	192,0	209,9	205,9	225,2	9,3%	3,4%
HDP	5 643,6	5 847,7	5693,2	6087,0	6631,6	-2,9%	100,0%

Zdroj: Správa IMSEE z júla 2020; v mil. EUR

Bankový, finančný systém a poisťovníctvo

Monako nemá centrálnu banku. Banky sa tam riadia pravidlami francúzskej centrálnej banky (BdF) a na dohľade nad finančným sektorom sa podieľajú inštitúcie SICCFIN, CCAF, AMAF a AMCO. Hlavnými bankami sú: Barclays Bank, CFM Indosuez, Bank Julius Bär, UBS, Société Générale, Compagnie monégasque de banque, EGF Bank. Hlavnými poisťovňami: Allianz, AXA, Generali, MMA.

Bankový a finančný sektor, ktorý v roku 2019 zamestnával 4000 zamestnancov, je **prísne regulovaným sektorom**. Na základe viacerých dohôd medzi Francúzskom a Monakom vykonáva nad monackými bankami dohľad francúzsky Úrad pre dohľad nad obozretným podnikaním (ACP). Spoločnosti spravujúce aktíva sú schvaľované a kontrolované Komisiou pre kontrolu finančných aktív (CCAF), ktorá je na najvyššej úrovni podporovaná Úradom pre finančné trhy (AMF), t. j. francúzskym regulátorom trhu.

Monacký bankový systém je známy svojou profesionalitou, spektrom služieb v spravovaní majetku, dôveryhodnosťou ako aj bojom proti praniu špinavých peňazí. Monako zároveň **pristúpilo k medzinárodným dohovorom o transparentnosti finančných transakcií, výmene bankových informácií** a i., čím jednak reagovalo na dopyt zákazníkov ale zároveň si očistilo trh od slabých a špekulatívnych bánk.

V súčasnosti má Monako veľmi rozsiahlu bankovú sieť pozostávajúcu z približne **tridsiatich bánk a šesťdesiatich portfóliových alebo správcovských spoločností**, kde **70% priemyselných aktív vlastní nerezidentskí klienti** z celej Európy, subsaharskej Afriky, Blízkeho východu, Latinskej Ameriky a Ázie a Tichomorja.

Bankový sektor bol schopný aj počas pandémie udržať svoje pozície a mierne posilnil o 6,9% z celkového obratu 904,2 mil. EUR (2Q 2019) na 966,5 mil. EUR (2Q 2020).

Stavebníctvo

Stavebníctvo zažíva od roku 2015 rozmach, čo (okrem iného) súvisí aj s geografickým rozrastaním sa Monaka. V súčasnosti celkovo 20% jeho územia (z 40 ha) je získaných z násypov. Príkladom je štvrť Fontvielle, ktorá bola takto postavená ešte v roku 1970.

Záujem Monaka pokračovať v tejto tradícii potvrdzujú stavebné práce pri prírodnej pobrežnej línii v časti Monte-Carlo, ktorých výsledkom by v roku 2025 mala byť nová „eko-štvrť“ s ubytovacími kapacitami, občianskou vybavenosťou, verejným parkoviskom, 1 ha zelene, pobrežnou promenádou, malým prístavom a predĺžením najväčšieho výstavniska a konferenčného centra Grimaldi Forum.

Rozšírenie pobrežia o 15 árov smerom do Stredozemného mora by malo stáť podľa predbežného rozpočtu 2 mld. EUR. Financovanie (náklady aj následné výnosy z prevádzky) a realizáciu zabezpečuje súkromný sektor, pričom vláda dohliada na proces realizácie. Vedúcou stavebnou spoločnosťou je francúzska Bouygues Travaux Publics. Po dokončení by **nová štvrť „Portier Cove“** mala ubytovať min. 1 000 rezidentov v luxusných apartmánoch alebo vilách. Od začiatku 19. storočia dodnes sa Monaku podarilo získať ďalších 100 árov, čo je 20% jeho územia.

V zmysle rozhodnutia kniežata Alberta II v prvom štvrtroku 2019 sa za podpory predsedu vlády a predsedu Národnej rady ubytovacie kapacity kniežatstva zvýšia aj nad rámec územného rozširovania. **Počas najbližších 15 rokov** (t. j. do 2033) by sa malo **pribudnúť 1 831 nových bytov** (po zohľadnení plánovaných presťahovaní bude čisté navýšenie o 1 363 ubytovaní), čo predstavuje **nárast o 43%** v porovnaní so súčasným stavom. Ročne by tak malo pribudnúť 122 nových bytov, ktoré **poskytnú ubytovanie pre viac ako 75% Monačanov**. Potreba zvyšovania ubytovacích kapacít pritom súvisí s vyváženým rozvojom mestských častí, zlepšením životných podmienok pre monackých občanov pracujúcich na území kniežatstva ako aj očakávaným demografickým rastom z 9 300 Monačanov (v roku 2019) na 10 770 Monačanov v roku 2033.

Stavebníctvo patrí medzi ďalšie sektory, kde sa podarilo aspoň udržať predpandemické pozície a dokonca vykázať mierny zisk (+2,6%), pričom celkové tržby medzi 2Q 2019 a 2Q2020 šli z 904,7 mil. EUR na 923,8 mil. EUR.

V rokoch 2021/2022 došlo na významné investície v rámci Národného plánu bývania. Do konca roka 2023 bude **dodaných viac ako 600 štátnych domov a bolo vyhlásené výberové konanie na budovu Testimonio**. Budova bude obsahovať **180 bytov** a jej **dokončenie je naplánované na 4Q 2022**. Rovnako tak **dôjde k vybudovaniu novej strednej školy** v MC. Prví žiaci by mali začať **školský rok 2024/25** už v novej budove, ktorá sa bude nachádzať na **île Pasteur**. Zariadenie by malo byť schopné poňať **1500 študentov** a má mať bazén a telocvičňu.

Realitný trh

Rok 2018 zaznamenal najvyšší počet predajov nových nehnuteľností (72) od roku 2006, čo v praxi znamenalo medziročný nárast o 44%. Hlavnou príčinou bolo dokončenie a odovzdanie štyroch blokov budovy Stella, ktorých byty (prevažne dvojizbové) tvorili až 90% všetkých bytov predaných v roku 2018. Hoci celkové tržby medziročne vzrástli o 62% na 371,0 mil. EUR v roku 2018 (z 228,9 mil. EUR v roku 2017), ich objem nedosiahol úroveň rokov 2015 a 2016. V roku 2018 a 2019 rástli aj opätovné predaje nehnuteľností (medziročne o 11,1%), vďaka čomu sa stal 4. najlepším rokom od roku 2006 s celkovým počtom 451 nehnuteľností. V roku 2019 sa nepodarilo dosiahnuť úroveň predajov roku 2018 (429), pričom v absolútnych číslach síce realitný trh rastie, ale pomalšie ako v rekordných rokoch 2015-2016. **Rok 2020 však trh s nehnuteľnosťami výrazne pribrazil a pokles tržieb sa odhaduje na úrovni - 12,7% (strata cca 50+ mil. EUR). Čísla za rok 2021 ešte nie sú známe, ale vzhľadom na realizáciu viacerých komerčných aj verejných projektov by mali byť opäť v červených číslach.**

Cestovný ruch

Počet prenocovaní v hotelových zariadeniach ku koncu roka 2018 vykazoval medziročný rast a po prvý krát prekročenie hranice 570 000 rezervovaných izieb. Hoci priemerná obsadenosť mierne poklesla z dôvodu čiastočného znovuotvorenia luxusného Hotel de Paris, počet krátkodobých návštevníkov vzrástol vďaka nárastu luxusných výletných lodí.

Cestovný ruch Monackého kniežatstva je v kompetencii Ministerstva financií a hospodárstva, konkrétne Sekcie cestovného ruchu a kongresov. Jeho činnosť sa zameriava na dve cieľové skupiny: individuálny cestovný ruch a kongresový/obchodný cestovný ruch.

Práve pre potreby obchodného cestovného ruchu má Monako vytvorené zastúpenia v Londýne, Miláne, Mníchove, New Yorku, Tokiu, Sydney, Novom Dillí, Moskve, São Paule a Singapure, kde organizátorom kongresov, seminárov, výstav, festivalov alebo medzinárodných výstav ponúka riešenia z hľadiska technického a ekonomického vybavenia.

Vďaka najnovšej mobilnej aplikácii CardMap je možné od apríla 2019 virtuálne „navštíviť“ Monako v rozšírenej realite. Riaditeľstvo cestovného ruchu a kongresov Monaka spolu s firmou K-Rma vyvinuli aplikáciu na spoznávanie turistických miest ako Exotická záhrada, Katedrála, Oceánografické múzeum, Kasíno a i., ku ktorým sa zobrazí 3D model a audio záznam po načítaní letáku cestovného ruchu Monaka.

Pandémia Covid-19 predstavuje pre MC cestovný ruch katastrofu v pravom zmysle slova. Hotelieri a reštauratéri stratili asi 60% svojich tržieb (medziročný pokles z 355 mil. EUR na 155 mil. EUR) a CK si pohoršili až o 65% (straty ma úrovni 80mil. EUR). Oficiálne čísla za rok 2021 nie sú známe, ale Riaditeľstvo pre CR (MC Ministerstvo turizmu) hlási oveľa lepšie čísla ako v roku 2020. V roku 2019 bola celoročná miera obsadenosti hotelov 64 %. V roku 2020 to bolo 27 %. A v roku 2021 sa dosiahla úroveň 39 %. MC hotely predali o 44 % viac izieb ako v roku 2020. Na začiatku decembra 2021 bolo podľa vyjadrení Riaditeľstvo pre CR Monako v rovnakých číslach ako v roku 2019.

Infraštruktúra (železničná sieť, cestná sieť, námorná doprava a prístavy, letecká doprava)

Knieža Albert II zaviedol politiku budovania infraštruktúry a veľkých stavebných projektov na „opustených“ pozemkoch (nový nemocničný areál Princess Grace), občianskej vybavenosti (hotelová škola, stredná škola), budovania železničných tratí a niekoľkých operácií výstavby sociálnych bytov a úradov, s cieľom podporiť ekonomické aktivity.

Vzhľadom na geografické obmedzenia sa Monacké kniežatstvo čoraz viac angažuje v infraštruktúrnych projektoch susedných regiónov, resp. štátov. Od roku 2017 vstúpilo do konzorcia **Azzurra Aeroporti** (ktoré vlastní talianska spoločnosť Atlantia 62,5% spolu s francúzskou spoločnosťou EDF Invest 25% a doplňujúcim podielom Monaka 12,5%), ktoré

zodpovedá za realizáciu **rozšírenia francúzskeho letiska Nice Côte d'Azur** (ktoré je zároveň z geografického hľadiska aj „monackým letiskom“), nakoľko práve do Monaka a oblasti Alpes-Maritimes bude priamym spôsobom smerovaných 80% ekonomického prínosu tohto infraštruktúrneho projektu.

Ďalším z príkladov je výstavba **prístavu Ventimiglia** (Taliansko; vo vzdialenosti 8 námorných míľ), ktorú podľa monackých štandardov realizuje prevádzková spoločnosť monackých prístavov **SEPM** v hodnote 90 mil. EUR s predpokladaným termínom dokončenia do konca roka 2019 a s koncesiou na prevádzku na 85 rokov. Kruhový prístav s priemerom 250 metrov poskytne maximálnu kapacitu 178 lodiam v rozmeroch od 6 do 70 metrov.

V oboch cezhraničných prípadoch sa očakáva posilnenie rozvoja cestovného ruchu a obchodu.

V rámci rozvoja mestskej infraštruktúry bola do roku 2021 realizovaná aj **mestská lanovka** na predpokladanej trase Fontvieille-Rocher (Castel-Roc) s kapacitou 32 kabín pre 8-10 osôb, s čím bude súvisieť vybudovanie viac ako 1800 parkovacích miest a revízia autobusových spojení. Výsledkom projektu, ktorého realizáciu vyhralo talianske architektonické štúdio Fuksas, by malo byť predovšetkým odľahčenie automobilovej dopravy ako aj rozvoj obchodnej a obytnej zóny Fontvieille.

Vyššie uvedené rozšírenie kniežatstva smerom do Stredozemného mora v podobe ekologickej štvrte „Portier Cove“ zároveň počíta s vybudovaním nového tréningového centra pre futbalový klub AS Monaco v hodnote 55 mil. EUR na ploche 5 hektárov v skalnatej časti mesta s očakávaným odovzdaním do užívania v roku 2020 až 2021.

Časť rozpočtu na rok 2022 bude venovaná aj „zelenému prechodu“, konkrétne projektu Symbiose: novému stredisku na spracovanie a recykláciu odpadu na ilot Pasteur, ktoré nahradí súčasnú spaľovňu v štvrti Fontvieille, ktorá má byť vyradená z prevádzky v roku 2026.

Významným infraštruktúrnym projektom je aj **snaha o výstavbu novej CHPG** (Centre Hospitalier Princesse Grace), **špičkovej nemocnice s poliklinikou**, ktorá poskytne MC zdravotnícke zariadenie najvyššej úrovne. **Celkové ukončenie stavebných prác je naplánované na rok 2032**, avšak prvé priestory by mali byť uvedené do prevádzky už v roku 2026.

Celosvetová pandémia ochromila aj zisky z dopravy, kde najvýznamnejšiu položku tvorí letecká a námorná doprava (letisko v Nice, MC prístav a jeho napojenie na ostatné stredomorské prístavy IT, ES ale aj sev. Afriky + poplatky za kotvenie a nové registrácie). **Tržby v tomto sektore klesli o 30% z predkrízových 282 mil. EUR na 195 mil. EUR, avšak v roku 2021/2022 sa predpokladá návrat na pred-pandemické čísla.** Národná rada MC zároveň schválila **ďalšie dopravné projekty**. Patrí medzi ne očakávaná **námorná kyvadlová doprava medzi Nice a Cap d'Ail**, ale aj **bezplatné autobusy** s potvrdeným dvojmesačným skúšobným obdobím, ktorých cieľom je však z dlhodobého hľadiska zaviesť trvalý bezplatný prístup k MHD pre všetkých.

Priemysel

Monacký priemysel bol v r. 2017 tvorený predovšetkým výrobou produktov z kaučuku a plastov (34,4%; napr. spoločnosť Novares/ex-Mecaplast), ktorá spolu s chemickým priemyslom (16,8%) tvorí polovicu celkovej priemyselnej produkcie. Zvyšnú časť dopĺňa odevný priemysel (5,3%) a ostatné nešpecifikované služby (38,1%). Poslednou kategóriou je farmaceutický priemysel, ktorý na rozdiel od predošlých rokov prudko klesol (o 20%) s produkciou iba v hodnote 46 mil. EUR v roku 2017.

Priemyselný sektor sa vo všeobecnosti skladá z dvoch hlavných zložiek: manufaktúrný priemysel, ktorý generuje 83,5% obchodného obratu sektora; ťažobný priemysel,

poľnohospodárstvo, energetika, odpadové hospodárstvo a odstraňovanie znečistenia, ktoré sa podieľa 16,5% na celkovom obchodnom obrate sektora.

Hoci poľnohospodárstvo nie je prioritnou doménou Monaka, jeho geografické umiestnenie a prístup k moru vytvára priestor pre podnikateľov na dovoz poľnohospodárskych produktov do Európy.

V roku 2017 pôsobilo v priemyselnom sektore 174 podnikov zamestnávajúcich viac ako 2 640 pracovníkov. Hoci medziročne vzrástol o 2,4%, jeho podiel na národnom hospodárstve naďalej (od roku 2016) predstavuje historické minimum.

V 2Q 2020 poklesli medziročne tržby priemyselného sektora o rekordných 23%, čo v absolútnych číslach predstavuje takmer 100 mil. EUR. Prepadol sa aj veľkoobchod, ktorý je s priemyselnou výrobou úzko spätý.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Princ Rainier III rozhodol 6. apríla 2005, po takmer 50 rokoch od svojho nástupu, orientovať hospodárstvo a ekonomické aktivity kniežatstva smerom ku kľúčovým odvetviam, pričom od nástupu princa Alberta II sa medzinárodný aspekt spolupráce zintenzívnil.

Monako je na pôde OSN aktívne najmä v oblasti ochrany a podpory ľudských práv (predovšetkým práv detí), trvalo udržateľného rozvoja, ochrany vôd oceánov, ako aj boja proti odpadu z plastov v moriach a okysľovaniu oceánov. Kniežatstvo zároveň patrí medzi členov UNESCO, WHO (World Health Organization), IAEA (International Atomic Energy Agency), WIPO (World Intellectual Property Organization), UNWTO (World Tourism Organization), FAO (Food and Agriculture Organization), OPCW (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons).

Od roku 1993 je Monako členskou krajinou OSN a od roku 2004 aj Rady Európy. Rovnako patrí medzi členov OBSE, Medzinárodnej organizácie pre Frankofóniu a mnohých špecializovaných organizácií OSN. V roku 2009 bolo Monako zvolené do Výkonnej rady UNESCO až do roku 2013.

Od roku 2006 Monako posilnilo svoje diplomatické a konzulárne zastúpenie otvorením viacerých diplomatických zastupiteľstiev v Európe, veľvyslanectvo vo Washingtone a Stále zastúpenie pri OSN v New Yorku a Ženeve, Stálu misiu pri Rade Európy a generálne konzuláty v Londýne a New Yorku. Monako je aktívne v humanitárnej oblasti pričom každoročne financuje niekoľko desiatok projektov Sekcie pre medzinárodnú spoluprácu. V rámci strategického plánu Monaka na roky 2018-2020 sa zaviazalo zvýšiť fond urgentnej pomoci na 2,5 mil. EUR na obdobie 3 rokov a poskytovať rozvojovú pomoc (ODA) v objeme, ktorý zasiahne viac ako 1 milión prijímateľov pomoci (pozn.: s rozpočtom medzi 11-13 mil. EUR v období 2015-2017 sa podarilo poskytnúť pomoc 800 000 prijímateľom). V januári 2019 navyše podpísalo dohodu v hodnote 1 mil. EUR s Investisseurs & Partenaires za účelom financovania vzdelávania mladých na africkom kontinente počnúc rokom 2020.

Na podnet kniežaťa Alberta II. sa Monako od roku 2009 začalo intenzívne angažovať v oblasti **medzinárodnej daňovej transparentnosti a uzatvárania dohôd o výmene informácií, ktoré rešpektujú štandardy OECD**. Len v samotnom roku 2009 uzavrelo 12 takýchto dohôd. V roku 2014 **Monako pristúpilo** k multilaterálnemu **Dohovoru o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach**, ktorý má zvýšiť výmenu daňových informácií medzi krajinami s cieľom efektívnejšie bojovať proti daňovým podvodom a únikom.

Ostatné znenie OECD správy z *The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* z roku 2018 konštatuje medziročné zhoršenie pozície Monaka z pozície „*Largely Compliant*“ na „*Compliant*“ vo vzťahu štandardom k výmene informácií.

Počas predsedníctva Slovenska v Rade EÚ (konkrétne 12. júla 2016) štátny tajomník Serge Telle podpísal v Bruseli za prítomnosti ministra financií a hospodárstva MC J. Castelliniho,

ministra financií SR P. Kažimíra (ako zástupcu Rady EÚ), európskeho komisára pre hospodárske a finančné záležitosti P. Moscoviciho pozmeňujúci protokol k „Dohode medzi Európskym spoločenstvom a Monackým kniežatstvom ustanovujúcej opatrenia rovnocenné tým, ktoré sú ustanovené v smernici Rady 2003/48/ES“, ktorá sa týka zdaňovania príjmu z úspor v podobe výplaty úrokov v zmysle štandardov OECD.

Pre Monacké kniežatstvo bol pozmeňujúci protokol súčasťou prebiehajúceho procesu transparentnosti a zároveň ďalším príkladom medzinárodnej daňovej politiky v oblasti boja proti podvodom. V kontexte prijatia BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) opatrení v rokoch 2016 a 2017 tak Monako nefiguruje na „nežiaducich“ zoznamoch EÚ.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Kontaktným miestom pre zahraničných obchodných a investičných partnerov je [Monaco Economic Board](#) (MEB), ktoré vzniklo v roku 2015 zlúčením Monackej obchodnej komory a Monaco Invest. Práve Monaco Invest slúži na podporu zahraničných právnických a fyzických osôb, ktoré sa zaujímajú o pôsobenie na monackom trhu. MEB je zároveň členom Medzinárodnej obchodnej komory (ICC) a so Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou (SOPK) má podpísanú Dohodu o spolupráci.

Výhodné daňové prostredie naďalej láka cudzincov zriadiť si v Monaku zastúpenie, alebo pobyť. Jediná priama daň, ktorú musia podnikatelia platiť je daň zo zisku priemyselných a obchodných aktivít, patentov, literárnych alebo umeleckých práv. Pri aplikácii dane zo zisku sa pritom neprihliada na právnu formu spoločnosti, ale na charakter aktivity a najmä na lokalizáciu vykonávaných operácií (zdaňované sú len spoločnosti, ktoré zaznamenajú viac ako 25% svojho obratu mimo Monaka). Navyše, spoločnosti založené v Monaku, ktoré podnikajú v nových sektoroch (najmä start-upy) sú prvé 2 roky oslobodené od platenia priamych daní zo zisku spoločnosti a nasledujúce 3 roky fungujú vo zvýhodnenom režime.

Monako venuje osobitnú pozornosť hospodárskemu rozvoju v duchu etiky a transparentnosti. Na podporu transparentného podnikania so zachovaním vysokej úrovne etiky bola v roku 2006 v kontexte Dohovoru spojených národov vydaná vyhláška o boji proti daňovým podvodom, ktorá bola následne v roku 2007 zapracovaná do trestného zákona spolu so všeobecnou zásadou trestnej zodpovednosti právnických osôb a opatreniami na boj proti praniu špinavých peňazí, organizovanému zločinu a korupcie. V rovnakom období bola do monackých právnych predpisov doplnená právna forma spoločnosti s ručením obmedzeným.

Daňový systém

V posledných rokoch sa krajina zaviazala posilniť medzinárodnú daňovú spoluprácu a bojovať proti daňovým únikom. V roku 2016 sa Monako stalo 84. krajinou, ktorá podpísala Dohovor o vzájomnej administratívnej pomoci v daňových záležitostiach. Monako sa tiež zaviazalo dodržiavať normy OECD pre automatickú výmenu informácií. Okrem toho kniežatstvo a Európska únia podpísali dohodu týkajúcu sa automatickej výmeny daňových informácií pre svojich štátnych príslušníkov. Brusel v októbri 2018 vyradil Monako zo svojho "šedého zoznamu" nespolpracujúcich jurisdikcií.

V Monaku sa neuplatňuje pozemková daň, daň z nehnuteľností, daň z bývania, daň z bohatstva, koncesionárske poplatky za televíziu ani daň z dividend monackých spoločností vyplácané ich akcionárom a neodvádzajú sa zdravotné odvody.

Zdanenie fyzických osôb – príjmy monackých občanov a obyvateľov kniežatstva nie sú predmetom priamych daní s výnimkou francúzskych občanov v zmysle bilaterálnej dohody

z roka 1963. Monackí štátny príslušníci a monackí rezidenti sú oslobodení od dane z príjmu fyzických osôb pokiaľ svoju činnosť uskutočňujú na monackom území.

Zdaňovanie príjmov z úspor sa riadi dohodou podpísanou s Európskym spoločenstvom 7. decembra 2014 v Bruseli a riadi sa rovnakými opatreniami ako smernica 2003/48/ES.

Zdanenie príjmu právnických osôb – od 1. januára 2019 je stanovená jednotná daňová sadzba 31% s postupným poklesom v nasledujúcich rokoch, ktorej podliehajú všetky subjekty vykonávajúce priemyselnú alebo obchodnú činnosť a ktoré realizujú viac ako 25% svojho obratu mimo Monaka. Všetky podniky založené v Monaku sú oslobodené od dane z príjmu prvé 2 roky, počas tretieho roku odvádzajú daň z 25% príjmu, v štvrtom roku z 50% príjmu, v piatom roku zo 75% príjmu a od 6 roku sa daň vypočíta z celého príjmu podniku.

Na príjmy z patentov a autorských práv sa daň vzťahuje v prípade, že ide o príjmy právnických osôb. Ak je prijímateľom fyzická osoba, príjmy zostávajú od dane oslobodené.

Zdaniteľný zisk sa stanovuje po odpočítaní všetkých výdavkov, najmä odmien podnikateľa, riaditeľov alebo vedúcich pracovníkov, ktorí vykonávajú činnosť v rámci spoločnosti. Vo vzťahu k odmenám boli stanovené stupnice pre podniky v sektore služieb, ktorých obrat nepresahuje 3,5 mil. EUR a pre ostatné podniky, ktorých obrat nepresahuje 7 mil. EUR. Na ostatné spoločnosti sa vzťahuje medzinárodná prax, predovšetkým pravidlá EÚ.

Sadzby dane v najbližšom období sú stanovené nasledovne:

33,33% za finančné roky začínajúce pred 1. januárom 2019

31% za účtovné roky začínajúce 1. januára 2019

28% za účtovné roky začínajúce 1. januára 2020

26,5% za účtovné roky začínajúce 1. januára 2021

25% za účtovné roky začínajúce 1. januára 2022

Kapitálové zisky z predaja aktív v rámci podnikateľskej činnosti môžu byť pritom za určitých podmienok oslobodené od dane, ak sú opätovne investované do podniku.

S cieľom **podporiť vznik start-upov** bol zavedený **stimulačný mechanizmus** v podobe odpustenia dane z príjmov počas prvých dvoch rokov a zvýhodneného daňového režimu v nasledujúcich 3 rokoch:

1.-2. rok – žiadna daň

3. rok – daň sa vypočítava z 25% základu dane

4. rok – daň sa vypočítava z 50% základu dane

5. rok – daň sa vypočítava zo 75% základu dane

6. rok – daň sa uplatňuje na 100% základu dane

Okrem súkromných právnických osôb podliehajú dani aj **príjmy administratívnych inštitúcií**, pričom tie sú vo všeobecnosti zdaňované zníženou sadzbou dane na pevnom základe, ktorá zodpovedá sume potrebnej na ich prevádzku.

Daň z pridanej hodnoty (TVA) -.na základe francúzsko-monackého dohovoru z 18. mája 1963 sa v Monaku uplatňujú rovnaké colné predpisy a sadzby dane ako vo Francúzsku. Základná sadzba tak predstavuje 20%, na tovary a služby podliehajúce zníženej dani sa vzťahuje sadzba dane 10%, resp. 5,5% pre produkty základnej potreby. Monako je od 1. januára 1993 súčasťou intra-komunitárneho režimu a hoci zostáva z pohľadu EÚ treťou krajinou, tovary a služby jednotného trhu sú z Monaka dostupné.

Pre zjednodušenie systému podávania priznaní a úhrady DPH bol v rámci e-governmentu vytvorený online prístup, ktorý je dostupný aj v prípade úhrady paušálnej dane z drahých kovov. DPH sa deklaruje mesačne, iba v prípade, že jej výška nedosahuje 4 000 EUR ročne, môžu byť výkazy odovzdávané štvrťročne.

Samostatnou kategóriou je DPH z nehnuteľností, ktorá sa vzťahuje na predaj stavebných pozemkov a budov do 5 rokov od ukončenia výstavby zdaniteľnou osobou, ktorou je predajca nehnuteľnosti. Základná sadzba je 20% z hodnoty transakcie predmetnej nehnuteľnosti.

Daň z dedičstva a daň z darovania sa uplatňuje na akúkoľvek nehnuteľnosť, ktorá sa na území Monaka bez ohľadu na národnosť a miesto pobytu poručiťela alebo darcu. V závislosti od miery príbuzenstva, resp. vzťahu darcu a obdarovaného, sa sadzba dane pohybuje od 0% – 16%.

Ostatné dane: Medzi ostatné dane uplatňované v Monaku patrí napríklad kolková daň, spotrebná daň z alkoholu, daň z poistných zmlúv, ako aj daň z nápojov a drahých kovov, ktorá podlieha rovnakým pravidlám, ako sú ustanovené vo Francúzsku.

Prehľad daní a poplatkov je uvedený na internetovej stránke monackej vlády v kapitole [Fiscalité](#).

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

Organizácia hospodárstva je definovaná Odborom pre financie a hospodárstvo a opiera sa o spoluprácu Sekcie pre ekonomický rozvoj (vytváranie obchodných spoločností) a Monaco Economic Board, ktorá je hlavným a strategickým partnerom vlády v otázkach rozvoja, vplyvu a atraktivity monackého hospodárstva.

Hlavným nástrojom na podporu medzinárodnej obchodnej spolupráce je **Monacký fond EUREKA** (Le Fonds Monégasque EUREKA). Prostriedky tohto fondu sú poskytované v podobe refundácií vynaložených výdavkov alebo priamej podpory. Určené sú pre technologické inovatívne projekty (s reálnym prielomovým riešením alebo jedinečnosťou na trhu) realizované v spolupráci min. s jednou z vyše [40 členských krajín EUREKA](#) (vrátane Slovenska od roku 2001). Podpora sa vzťahuje na spoločnosti zo sektora priemyslu, terciárneho priemyslu alebo služieb v priemysle. Medzi uznateľné výdavky patria výdavky na výskum a vývoj, vývoj prototypu, prvotnú implementáciu a rozvoj výroby. Čerpaniu prostriedkov predchádza stretnutie k posúdeniu oprávnenosti na Sekcii pre hospodársku expanziu (Direction de l'Expansion Économique). V prípade záujmu sa môžu slovenské subjekty zapojiť do priebežne vyhlasovaných [výziev](#).

Na podporu rozvoja inovácií je pre monacké spoločnosti možné využiť **Monacký fond pre inovácie** v podobe návratných záloh alebo dotácií. Prijímateľom podpory môžu byť spoločnosti z priemyselného alebo tretieho sektora, prípadne zo sektora služieb v priemyselnom odvetví. Základnou podmienkou je zameranie projektu na technologicky inovatívny produkt s realizovateľným plánom komercializácie. V prípade záujmu je potrebné sa obrátiť na *Direction de l'Expansion Economique*.

Ďalším nástrojom je **podpora komercializácie**, ktorá je určená pre firmy s počtom do 250 zamestnancov a ročným obratom menším ako 40 mil. EUR. Samotná podpora má podobu grantu pre krytie oprávnených výdavkov, ktoré sú zafinancované v rozpočte projektu vypracovaného spoločnosťou, pričom je stanovená maximálna hranica na 30 000 EUR počas obdobia dvanástich mesiacov splatná v dvoch splátkach.

Za účelom podpory exportu je poskytované **poistné krytie** monackým spoločnostiam, ktoré vystavujú **na odborných obchodných podujatiach (veľtrhoch) v zahraničí**. Podpora zahŕňa vo forme návratnej zálohy 65% (75% pre Japonsko) výdavkov spoločnosti, ktoré jej vznikli ako vystavovateľovi na podujatí, v rámci limitu maximálneho rozpočtu určeného zmluvne. Podpora je zameraná na priemyselné, obchodné spoločnosti alebo spoločnosti v sektore služieb so sídlom v Monaku. Medzi oprávnené výdavky patrí: prenájom a montáž stojana; preprava exponovaných produktov; cestovanie zamestnancov alebo manažérov; náklady na pobyt; propagačné a komunikačné náklady spojené s výstavou. Poskytnutá záloha je zvyčajne splatná do 30 dní od ukončenia veľtrhu.

Pozn.: Monako sa na EXPO 2020 Dubaj predstaví so [stánkom](#) pod témou "Monaco 360°, a world of opportunities" na rozlohe viac ako 1700 m² s cieľom fascinovať a prekvapiť.

Polygonálny tvar budú vytvárať slnečné kolektory, ktoré zabezpečia 100% energetickú autonómiu.

c) Verejné obstarávanie

Zmluvy o verejnom obstarávaní sa riadia vládny nariadením č. 7.264 z 20. decembra 2018. Tieto zmluvy zahŕňajú usmernenia o odmene, ktorá sa realizuje medzi štátom a jedným alebo viacerými hospodárskymi subjektmi vo vzťahu k úhrade nákladov za prácu, dodávky alebo služby. Presný postup v jednotlivých prípadoch verejného obstarávania je uvedený vo vládnom nariadení zbierky zákonov [7.264 z 20. decembra 2018](#).

Verejné obstarávanie pre údržbu a chod vládnych nehnuteľností v Monaku zabezpečuje Úrad pre štátne nehnuteľnosti ([Administration des Domaines](#)), ktorý organizačne patrí pod Ministerstvo financií a hospodárstva MC.

d) Zmluvná základňa

Revízia zmluvnej základne bola ukončená. Medzi oboma krajinami je uzavretá jediná zmluva - „Zmluva medzi Československom a Kniežactvom monackým o vydávaní zločincov a právnej pomoci vo veciach trestných (Paríž, 22. decembra 1934, č.222/1936 Zb.)“. V súčasnosti výlučný právny základ v oblasti extradície vo vzájomných vzťahoch medzi SR a Monackým kniežatstvom tvorí Európsky dohovor o vydávaní z 13. decembra 1957.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície

Prestížny obraz Monaka čoraz viac láka zahraničných investorov a bude tomu tak aj naďalej. Kvalita turistických služieb, politická, finančná a sociálna stabilita sa stali skutočnými dôvodmi pre zahraničných investorov. S cieľom podporiť záujem zahraničných spoločností o vytvorenie zastúpenia alebo investovania v Monaku, vytvorila vláda MC špeciálny multilingválny a multidisciplinárny tím [Welcome Office](#), ktorý pomáha novým záujemcom so všetkými administratívnymi povinnosťami, rovnako tak vytváraní kontaktov v rámci kniežatstva a ich etablovaní v čo najkratšom období. Welcome Office v rámci svojho poradenského centra združuje zástupcov z miestnych komôr a asociácií, ako napr. Monaco Economic Board, Jeune Chambre Économique de Monaco, Union des Commerçants et Artisans de Monaco a i. **Zahraničný kapitál sa podstatnou mierou podieľa aj na tvorbe nových podnikov. Tie v 2Q 2020 medziročne poklesli.** Len predpandemický január 2020 zaznamenal nárast + 13 podnikov, ostatné mesiace v medziročnom porovnaní boli v červených číslach, pričom záporne rekordný bol apríl 2020 (-53).

Údaj o PZI nie sú sledované samostatne, sú obsiahnuté v platobnej bilancii Francúzska, do ktorej je štatisticky zahrnuté Monako.

Medzi najvýznamnejšie investície Monaka na Slovensku patril od 28. apríla 2016 závod spoločnosti Mecaplast, so sídlom v areáli PSA Trnava, na výrobu plastových komponentov pre automobilky na Slovensku, a to až do jej zlúčenia a prevzatia francúzskou spoločnosťou Key Plastics v decembri 2016 a následným premenovaním na Novares v septembri 2017.

b) Energetická politika krajiny

Monako je výlučne závislé na dovoze energií. Energetická spoločnosť Monaka (SMEG-Société Monégasque de l'Electricité et du Gaz) vytvorená v roku 1890, zabezpečuje dodávky elektriny a plynu z Francúzska ako aj kúrenie a chladenie zhodnocovaním prebytkovej energie spracovateľa odpadu Société Monégasque d'Assainissement.

Energetická a klimatická politika kniežatstva sa zameriava na dosiahnutie uhlíkovej neutrality v roku 2050. Zníženie spotreby energie a zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie sú preto dva hlavné ciele monackej vlády pre najbližšie obdobie.

V tejto súvislosti vláda pokračuje v aktívnej politike rozvoja slnečnej energie, na účely ktorej poskytuje dotácie na inštaláciu fotovoltaických a tepelných solárnych panelov za pomoci „solárneho katastra“ (www.cadastresolaire.mc), ktorý umožňuje vlastníkom a nájomcom nehnuteľností identifikovať solárne fotovoltaické výrobné kapacity ich strechy.

V rámci ambície ovplyvňovať energetickú transformáciu nad rámec vlastných hraníc monacká vláda spolu s Monackou spoločnosťou pre elektrinu a plyn (S.M.E.G.) vytvorili **Monackú spoločnosť pre obnoviteľné energie** (M.E.R.). Jej hlavným poslaním je vyhľadávať investičné a rozvojové príležitosti v projektoch obnoviteľných zdrojov energie v zahraničí. V závere roka 2018 MER získala osem fotovoltaických parkov (rozmiestnených v siedmych okresoch na juhu Francúzska) s výrobnou kapacitou 46 000 MWh/rok, čo predstavuje cca 9% ročnej spotreby Monackého kniežatstva. Zatiaľ najväčší fotovoltaický park na území kniežatstva (1000 m²) bol inaugurovaný v apríli 2019 v časti Monte-Carlo Bay s kapacitou 160 MWh.

Snahou Ministerstva pre infraštruktúru, životné prostredie a urbanizmus MC je pritom dosiahnuť 100% výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie. Nad rámec fotovoltaických elektrární sa uvažuje o využití aj vodnej energie, bioplynu a veternej energie tak, aby sa vytvoril dostatočný priestor na zníženie nákladov na zabezpečovanie energie.

Napriek pandémie vláda MC spustila „Národný zelený fond“, ktorý bol vytvorený z rozpočtových prebytkov. Fond má umožniť získať značnú pomoc na nákup ekologických vozidiel (hybridných alebo elektrických), alebo na inštaláciu zariadení na výrobu elektrickej energie, ako sú fotovoltaické panely. Týmito rozhodnutiami a opatreniami monacký štát výrazne pomáha spoločnostiam, ktoré sa chcú pustiť do ekologického podnikania.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Jednou z hlavných oblastí **zamerania vedy a výskumu** je **životné prostredie**. Vďaka dlhodobému záujmu panovníkov bolo vzniklo v Monaku v priebehu 20-teho storočia množstvo renomovaných vedecko-výskumných pracovísk. Na popud princa Rainiera III bolo v roku 1960 vytvorené Monacké vedecké centrum (Centre Scientifique de Monaco) so zameraním na **ochranu podmorského života**. V roku 1985 založil knieža Rainier III. Ústav ekonomického morského práva a v roku 1990 Európske oceánologické observatórium, pričom podporuje aj činnosť Medzinárodného laboratória pre morskú rádioaktivitu, Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu a Medzinárodnej komisie pre vedecký výskum stredozemného mora. Kniežatstvo sa rovnako angažuje v boji proti rozširovaniu púští, v pomoci zalesňovaním, vo vytváraní prístupov k pitnej vode a hygienickým zariadeniam, v rozvoji miest, v ochrane životného prostredia a v zachovávaní biodiverzity.

V apríli 2019 predstavila monacká vláda program „**Extended Monaco**“, ktorý definuje víziu digitálnej transformácie kniežatstva vypracovanej za ostatných 12 mesiacov. Cieľom je pritiahnutie podnikateľov a podnikateľskej činnosti vďaka rozvoju nových technológií ako napr. blockchain a za podpory inovatívnych foriem financovania. Súčasťou programu bude zavádzanie digitálnej komunikácie do verejných služieb (zdravotníctvo, vzdelávanie, Smart City a i.), pričom všetka administratívna komunikácia s verejnými inštitúciami by mala byť 100% dematerializovaná do roku 2022. Základom programu Extended Monaco bude využívanie 5G pripojenia, Cloud-ového priestoru kniežatstva a optických vlákien, ktoré budú zavedené v najbližších 3 rokoch.

V oblasti inovácií sa kniežatstvo intenzívne angažuje vo vytváraní vhodných podmienok pre zrod a rast inovatívnych spoločností. Za týmto účelom zriadila v roku 2017 v spolupráci so

spoločnosťou Monaco Telecom a francúzskym expertom na start-upy, Xavier-om Niel-om, inkubátor [MonacoTech](#). V marci 2019 bol za podpory spoločnosti Monaco Digital otvorený prvý **Learning Lab**, ktorý bude slúžiť na školenie v oblasti digitálnych technológií pre odborníkov súkromného aj verejného sektora a zároveň pomáhať budovať vlastné digitálne projekty.

Monako je navyše súčasťou podmorského **káblového prepojenia „Europe India Gateway“**. Ide o jedinečné podmorské prepojenie optickým káblom dlhým 15 000 km, ktorý spája Európu (Francúzsko, Monako, Gibraltár, Portugalsko, Veľká Británia) s rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami Ázie, Blízkeho východu a Afriky (India, Spojené arabské emiráty, Omán, Džibutsko, Saudskú Arábiu, Egypt, Líbyu).

V oblasti kybernetickej bezpečnosti je aktívna agentúra **Monaco Cyber Security Agency**, ktorá sa umiestnila na 2. mieste medzinárodnej výzvy fiktívneho scenára Digital Forensics Research Workshop 2019 v Oslo. Dňa 3. septembra 2020 bola z Francúzskej Guyany na palube rakety Vega vypustená do vesmíru prvá monacká družica OSM-1 CICERO. Družicu skonštruovala v MC spoločnosť Orbital Solutions Monaco

Sektor vedy, výskumu a inovácií pomaly postupne dominanciu bankového a finančného sektora a ako jediný bol schopný rásť aj v časoch pandémie v dvojciferných číslach. MC, podobne ako FR, práce v oblastiach vedy, výskumu a inovácií (vodík, elektromobilita, vesmír, obranný priemysel, FinTech, cloud computing) vyhľadáva partnerov vo vyspelých štátoch EÚ, krajiny SVE nevynímajúc.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Dovočný a vývočný režim

Na základe vykonávacieho nariadenia č. [3.038](#) z 19.8.1963 k Colnému dohovoru medzi Monackým kniežatstvom a Francúzskou republikou z 18.5.1963 tvorí monacké územie aj monacké teritoriálne vody colnú úniu z Francúzskom. Hoci Monako samotné nie je členskou krajinou EÚ, je na základe tohto dohovoru súčasťou [colnej únie EÚ](#) a vzťahujú sa naň colné pravidlá EÚ a súvisiace pravidlá o DPH a nepriamej spotrebnej dani.

Na základe európskych predpisov obchod medzi osobami podliehajúcimi dani podlieha deklarativným povinnostiam. Každý subjekt podliehajúci DPH v Monaku a vykonávajúci obchod v rámci Spoločenstva musí vypracovať a predložiť [vyhlásenie o výmene tovaru](#) (DEB) ak nadobudol na francúzsko-monacké územie tovar v hodnote rovnakej alebo vyššej ako 460 000 EUR za predchádzajúci kalendárny rok, alebo počas neho, ako aj v prípade dodania tovaru do iného členského štátu EÚ v predchádzajúcom kalendárnom roku. Tieto výkazy sa podávajú na Finančné riaditeľstvo aj v prípade dovozu a vývozu tovaru z tretích krajín.

Výkaz musí byť podaný najneskôr do 10. pracovného dňa nasledujúceho mesiaca, za ktorý sa výkaz podáva.

V tejto súvislosti sa uplatňuje na jednotlivé tovary aj príslušná DPH a iné nepriame spotrebne [dane](#). Od 1. januára 1993 sa všeobecné zásady aplikovateľné na intrakomunitárne výmeny tovaru, ktoré podliehajú spotrebnej dani, uplatňované aj v Monaku.

Tarifné a netarifné prekážky v zahraničnom obchode:

Monako je súčasťou hospodárskeho priestoru Francúzska a ako také je teda aj súčasťou Jednotného voľného trhu a v zmysle platnej EÚ legislatívy (primárnej

a sekundárnej). Pro obchodovaní s Monakom teda nie sú **na strane slovenských podnikov žiadne tarifné prekážky**.

V čase začiatku pandémie Covid-19 Francúzsko zaviedlo viaceré reštrikčné opatrenia na vývoz ochranných masiek, pomôcok, pľúcnej ventilácie, ako aj špecifických liekov obsahujúcich hydrochlorochín, ktoré eventuálne v zmysle platnej francúzskej národnej legislatívy do istej miery platili aj na území Monackého kniežactva. Tento zákaz vývozu liečiv obsahujúcich HCQ bol však ukončený 10. mája 2020.

Podobne ako vo Francúzsku, aj na území Monaka prekvapia zdĺhavé administratívne postupy a zložité pracovno-právne predpisy, čo častokrát zahraničné podniky pokladajú za nepriame netarifné prekážky obchodu.

Asociačná dohoda

Oficiálne otvorené negociácie EÚ o asociačnej dohode s tromi mikroštátmi, Andorrou Monakom a San Marinom z 18. marca 2015 vyústili 13. marca 2019 do [správy](#) MEP Juana Fernanda Lópeza Aguilaru prijatej Európskym parlamentom, ktorá prináša niekoľko odporúčaní Európskej komisii v pokračovaní negociácií so zohľadnením špecifik týchto mikroštátov. Základnou výhradou kniežatstva je aplikovanie *acquis* v plnom rozsahu, čo je v rozpore s politikou rozvoja jeho predstaviteľov.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Hoci objem zahraničného objemu (ZO) Monaka rástol už štvrtý rok v poradí, z hľadiska bilancie ide o negatívny trend, ktorý po prvý krát prekročil hranicu 1 mld. EUR. **Samozrejme rok 2020 sa vymyká všetkým štandardom a znamenal prepád celkovej bilancie ZO.**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vývoz	872,2	841,2	926,8	888,9	959,2	1116,2	915,1
Z toho EÚ	57,6%	67,1%	63,7%	63,1%	59,7%	68,8%	59,2%
Dovoz	1 119,0	1 208,2	1 366,8	1 583,0	2 028,5	2407,0	1372,9
Z toho EÚ	63,2%	59,3%	56,6%	62,2%	50,9%	60,9%	57,0%
Bilancia	-246,8	-367,0	-439,9	-694,1	-	-1290,8	-457,8
Obrat	1 991,2	2 049,4	2 293,6	2 472,0	2 987,8	3523,2	2288

Zdroj: IMSEE; v mil. EUR

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Tovarová štruktúra (v mil. EUR)	2018		2019		2020	
	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
Priemyselné zariadenia	1171,4	587,4	1 217,0	583,2	606,6	508,7
Dopravný materiál	376,9	156,4	501,0	124,6	240,1	86,8
Elektrické, elektronické a IT zariadenia	294,7	102,7	507,7	199,7	325,1	153,5

Potraviny, nápoje a tabakové výrobky	111,4	113,9	97,6	101,5	89,2	102,7
Služby	140,0	87,4	47,9	62,1	81,9	15,7
Poľnohospodárstvo, rybolov, lesníctvo	35,5	41,4	24,6	38,1	23,6	40,5
IT a telekomunikácie	0,1	1,6	0,1	1,1	1,2	1,0
Ťažobný priemysel, energetika, voda, správa odpadu a odstraňovanie znečistenia	4,6	0,2	9,5	3,7	5,0	3,0
Koksovanie a rafinácia	1,4	0,2	1,6	2,2	0,2	3,3
Celkom	2135,9	1097,8	2 407,0	1116,2	1372,9	915,2

V roku 2018 sa na **vývoze** najviac podieľali priemyselné výrobky (59,3%), potraviny, nápoje a tabak (10,6%), elektrické zariadenia (10,1%) a služby (9,1%). Kým služby rástli medziročne až o 64,7%, výroba materiálov využívaných v doprave sa prepadla o 52,5%. Naopak, v prípade **dovozu** si tento sektor udržal druhé najvýznamnejšie postavenie v monackom zahraničnom obchode. Okrem služieb, ktoré vzrástli o 47,7%, sa dvojnásobne zvýšil dovoz elektrických a IT zariadení. Z hľadiska vývoja najviac prekvapila zmiešaná položka ťažby, energetiky, vody, správy odpadu a odstraňovania znečistenia, ktorá síce v absolútnych hodnotách dosiahla iba 4,5 mil. EUR, no medziročne vzrástla o 631,3%.

Medzi priemyselné výrobky (v prípade dovozu aj vývozu) patria napríklad klenotníctvo, bižutéria, parfumy, kozmetika, chemické a farmaceutické výrobky a i.

Z dostupných dát za rok 2020 (zdroj IMSEE) možno konštatovať, že obrat zahraničného obchodu poklesol vo všetkých oblastiach a pre všetky štáty sveta (s výnimkou FR) a dostal sa na úroveň rokov 2016/2017. Nákupy (import) medziročne poklesli o 51%, čo je viac ako predaje (export; -37%), bilancia zahraničného obchodu však určite zostane deficitná.

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Teritoriálna štruktúra (v mil. EUR)	2018		2019		2020	
	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
Európa	1699,4	864,4	2033,8	883,1	1041,9	749,7
Afrika	64,6	112,6	63,9	62,0	40,5	69,3
Ázia	197,0	52,9	200,0	53,1	183,2	51,3
Amerika	145,5	70,3	58,4	81,3	87,9	27,0
Blízky a stredný východ	29,5	15,7	50,9	11,0	19,4	18,8
SALDO	-1037,1		-1 290,8		-457,8	

Zdroj: Všeobecná colná správa MC, IMSEE; v mil. EUR

Zahraničný obchod s EÚ zostáva v zahraničnej výmene Monaka absolútne dominantný. Európa sa na vývoze podieľa 81,9% a na dovoze 75,9%. Rastie pozícia Ameriky (Severná

a Južná) ako vývoznou destináciou, ktorá od roku 2015 strojnásobila svoje pozície, pričom naopak klesá jej úloha ako importéra. Obchodná výmena s ázijskými a africkými krajinami je za obdobie ostatných 5 rokov pomerne stabilná.

Čo sa týka konkrétnych krajín, tak sa posledné 3 roky sa okrem Francúzska, ktoré sa však do celkovej obchodnej výmeny nezaratúva, posilňuje pozícia Talianska, ktoré je primárnym importérom a exportérom do a z Monaka. **V roku 2018** medzi prvých 10 najvýznamnejších zahraničných obchodných partnerov v oblasti **vývozu** Taliansko (prebralo líderstvo od DE, 13,6%), Nemecko (pokles na 2. priečku, 13%) Švajčiarsko (12,3%), Spojené kráľovstvo (8,7%), Španielsko (6,6%), USA (nárast o viac ako 100%, 6,5%), Belgicko (3,7%), Hongkong (3,5%), Alžírsko (2,8%) a Holandsko (2,2%). Z krajín afrického kontinentu dominoval vývoz do Tuniska, Pobrežia slonoviny, Kamerunu, Konga, Gabonu a Senegal. **V roku 2019 vyzerá rebríček nasledovne:** Taliansko (18,1%), Nemecko (13,5%), Spojené kráľovstvo (9,1%), Švajčiarsko (9,0%), Španielsko (7,3%), USA (6,4%), Belgicko (5,1%), Hongkong (3,6%), Holandsko (2,8%), Poľsko (1,9%) a Alžírsko (1,8%). **V roku 2020** sa rebríček upravil nasledovne: Taliansko (18,4%), Nemecko (14,5%), Švajčiarsko (14,4%), Spojené kráľovstvo (6,1%), Belgicko (6,0%), Španielsko (5,4%), Holandsko (4,1%), Hongkong (3,4%), USA (2,0%) a Alžírsko (2,0%)

Z pohľadu **dovozu boli v roku 2018** okrem Francúzska v rebríčku TOP dodávateľov spoločnosti z Talianska (26%), Švajčiarska (19,7%), Nemecka (výrazný prepád - 9,7%), Spojeného kráľovstva (4,3%), Belgicka (3,5%), Číny (2,4%), **Slovenska (2,0%)**, Barmy (neuveriteľný nárast o viac ako 30.000% - 2,0%) a Španielska (1,9%). **Rok 2019** nezaznamenal v tomto ohľade veľké zmeny, keď do TOP10 (okrem Francúzska) v rebríčku najväčších dodávateľov boli spoločnosti z Talianska (až 33,9%), Švajčiarska (16,5%), Nemecka (8,8%), Spojeného kráľovstva (6,5%), Belgicka (3,2%), Číny (2,8%), Česka (1,8%), **Slovenska (1,8%)**, USA (1,6%) a Tuniska (1,5%). **V roku 2020** sa na prvom mieste znova umiestnilo Taliansko (33,1%), za ním Nemecko (10,9%), Čína (6,9%), USA (5,2%), Švajčiarsko (4,9%), Spojené kráľovstvo (4,3%), Belgicko (3,5%) Tunisko (2,4%), Španielsko (2,3%) a Česká republika (1,4%).

Slovensko sa teda umiestnilo na 8. mieste (2018) a 9. mieste (2019) najhlavnejších dovozcov Monaka, čo je s vysokou pravdepodobnosťou spôsobené vplyvom monackého investora Novares (bývalého Mecaplast) na území SR. **V roku 2020** sa umiestnilo na 15. mieste.

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

V rámci colnej štatistiky SR bol zahraničný obchod s Monakom sledovaný samostatne do 30. júna 2001. Od prijatia metodiky colnej štatistiky EÚ (k 1. júlu 2001) je bilaterálny obchod medzi Slovenskom a Monakom zahrnutý do obchodnej výmeny s Francúzskom a jeho objem možno dedukovať iba odhadom, vychádzajúcim z predchádzajúcich samostatne sledovaných štatistík.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Vzhľadom na významný podiel francúzskych a talianskych štátnych príslušníkov sú miestne zvyklosti ovplyvnené francúzskou a talianskou kultúrou. Ďalším dôležitým prvkom, ktorý ovplyvňuje miestne zvyky a tradície, je aj náboženstvo. Väčšina obyvateľov sú katolíci. **Úradným aj najpoužívanejším jazykom je francúzština.** Vzhľadom na to, že Monako je silne integrované do francúzskeho trhu, distribučné a predajné kanály, dovozné podmienky a pod. majú obdobný charakter ako vo Francúzsku (pozri EIT Francúzsko).

Spôsoby riešenia obchodných sporov závisia na ustanoveniach obchodného kontraktu.

Monako, rovnako ako SR, je členom newyorského dohovoru o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí. Náklady na súdne konanie a honoráre advokátov v Monaku sú vysoké, takže je vhodné využiť prednostne všetky iných dostupné prostriedky. Avšak v prípade potreby je na internetových stránkach [Velvyslanectva SR v Paríži](#) uvedený zoznam advokátskych kancelárií.

Riziká trhu a investovania v Monaku sú podobné ako v EÚ. Pre slovenské firmy, ktoré sú v komunikácii so zahraničným zamerané hlavne na angličtinu, je komplikáciou aj častá potreba znalosti francúzštiny.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

V súčasnosti sa pozornosť kniežatstva orientuje prioritne na oblasť energetickej transformácie v súlade s dlhodobým cieľom uhlíkovej neutrality do roku 2050. Dopyt na úrovni fyzických aj právnických osôb sa bude preto týkať efektívneho využívania solárnej energie, ale aj ďalších OZE (obnoviteľných zdrojov energie).

Druhou najvýznamnejšou oblasťou rozvoja je oblasť digitalizácie a komunikácie (vrátane Internet of Things a umelej inteligencie), kde okrem podpory vlastného podnikateľského prostredia sa vytvára priestor na partnerstvá s cieľom ponúkať riešenia na trhoch v zahraničí. Monako je navyše súčasťou podmorského káblového prepojenia „Europe India Gateway“, ktoré spája Európu (Francúzsko, Monako, Gibraltár, Portugalsko, Veľká Británia) s rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami Ázie, Blízkeho východu a Afriky (India, Spojené arabské emiráty, Omán, Džibutsko, Saudskú Arábiu, Egypt, Líbyu).

Pokračujúci urbanistický rozvoj ponúka viacero príležitostí súvisiacich s výstavbou nových mestských častí (Portier Cove, dobudovanie viac ako 1800 bytov do r. 2033, nové futbalové tréningové centrum a i.), implementáciou inteligentných riešení pre mesto (v oblasti materiálov, vodného a odpadového hospodárstva, osvetlenia, IoT a i.), ako aj so zabezpečením kvalitnej infraštruktúry vrátane ekologicky čistej a energeticky nenáročnej mobility. V tejto súvislosti je potrebné si uvedomiť, že mestským štátom prechádza jedna hlavná cesta, ktorá je spojnicou východnej a západnej časti mesta a ktorá je predovšetkým základnou komunikáciou pre takmer 80% zamestnancov a podnikateľov dochádzajúcich denne z okolia Monaka. Dobudovanie ďalších bytov (ktoré sú určené prioritne pre obyvateľov monackého pôvodu) tento tlak na vyťaženosť cestných komunikácií ešte zvýši.

Aj v tejto súvislosti kniežatstvo rozvíja projekt mestskej lanovky s plánovanou realizáciou do konca roka 2021.

Monako je zároveň svojou špecializáciou na cestovný ruch a najmä kongresový turizmus potenciálnym partnerom pre subdodávateľov hotelierskych a reštauračných sietí, konferenčných a športových centier ako aj odborníkov v oblasti lodí a jacht.

Nesporný záujem kniežatstva na ochrane životného prostredia, predovšetkým so zameraním na moria a oceány, ako aj na ochrane a kvalite finančného prostredia a služieb môže byť ďalšou výzvou pre slovenských partnerov.

Za účelom rozvoja obchodných a podnikateľských vzťahov je možné o.i. osloviť aj Slovenskú obchodnú a priemyselnú komoru (SOPK), ktorá má s Monaco Economic Board uzavretú dohodu o spolupráci.

Verejn^e obstarávanie

Verejn^e obstarávanie upravuje [zákon č. 7.264 z 20.12.2018](#). Zákazka/ tender (appel d'offres) môže byť buď otvorená (ouvert) alebo obmedzená (restraint). O obmedzenej zákazke/ tendri sa môžu uchádzať len záujemcovia, ktorí prejdú predvýberom, vyhláseným podobne ako

samotná zákazka v úradnom vestníku [Journal de Monaco](#). Verejné obstarávanie najviac zadáva odbor verejných prác [Direction des travaux publics](#) Ministerstva investícií, životného prostredia a urbanizmu.

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Podmienky zriadenia spoločnosti

Pre záujemcov o usídlenie sa v Monaku bolo vládou zriadené jednotné kontaktné miesto [Welcome Office](#), ktoré má charakter „one-stop-shop“ a ponúka podporu pri vybavovaní nevyhnutných dokumentov. S personálom kontaktného miesta sa dá dohovoriť **francúzsky, anglicky, taliansky, španielsky a portugalsky** v pracovnej dobe denne od 9:00-17:00 alebo v inom termíne na požiadanie. Welcome Office zároveň poskytuje množstvo praktických informácií a kontaktov, koordinuje „Obchodnú skupinu“ a združuje relevantných zástupcov súkromného a verejného sektora v oblasti komerčnej urbanistiky a realít.

Podnikateľské prostredie má silný medzinárodný charakter. Denne dochádzajú do Monaka desiatky tisíc pracovníkov, ktorí pochádzajú z viac než 120 krajín. Bez problémov je preto možné sa aj napriek francúzskemu národnému jazyku dohovoriť anglicky.

K výkonu podnikateľskej činnosti, či už nezávislej, priemyselnej, profesijnej, remesla alebo obchodu a bez ohľadu na zastúpenie (vo vlastnom mene alebo v mene spoločnosti) osobou, ktorá nemá monackú národnosť, je podmienkou vydanie **povolenia na výkon činnosti**. Povolenie vydáva predseda vlády MC na základe kritérií, akými sú profesionálna bezúhonnosť, odborná kvalifikácia a podmienky zriadenia stálej prevádzkarne. V oblasti odbornej kvalifikácie Monako eviduje aj [zoznam viazaných živností](#).

Kontrola výkonu podnikateľskej činnosti, usmerňovanie a spracovávanie žiadostí o začatie podnikania, správa obchodného a priemyselného registra, predkladanie legislatívnych návrhov a regulačných opatrení organizačne prislúcha Sekcii hospodárskej expanzie (Direction de l'Expansion Économique) v rámci Ministerstva financií a hospodárstva MC a zároveň spravuje portál služieb pre podnikateľov Service Espace Entreprises.

V rámci opatrení zameraných na inovatívne podniky vytvorila monacká vláda niekoľko **nástrojov podpory**, ako napríklad:

- Monacký fond pre inovácie (Le Fonds Monégasque à l'Innovation) určený na financovanie inovatívnych komerčných produktov,
- Monacký fond EUREKA (Le Fonds Monégasque EUREKA) zameraný na podporu medzinárodných výskumných projektov a rozvoja spolupráce,
- daňové úľavy z výskumu,
- predbežné otestovanie patentu,
- potenciálnu podporu S.A.C.D.E. (Société d'Aide à la Création et au Développement des Entreprises), spoločnosti s rizikovým kapitálom, ktorej 100% vlastníkom je vláda MC.

Spoločnostiam, ktoré majú sídlo na území Monaka a ktoré majú záujem o výkon priemyselnej činnosti, ponúka monacká vláda navyše „priemyselný bonus“, ktorý by mal znížiť výdavky na nájomné prostredníctvom prémie udeľovanej 2x za rok.

Komplexné informácie pre záujemcov o podnikanie sú uvedené na portáli [Service Espace Entreprises](#) a pre jednotlivcov na portáli [Service Espace Particuliers](#), prípadne v oficiálnej publikácii [Bienvenue à Monaco](#), ktorá je dostupná vo francúzskom, anglickom, talianskom a ruskom jazyku.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Vstup na územie

Konzulárne, colné a devízové predpisy sú prispôsobené francúzskemu vzoru. Tieto sú upravené Dohovormi medzi Francúzskom a Monakom z 18. mája 1963 a 15. decembra 1997. Tieto dohovy sú vykonateľné nariadením Monaka n°14.512 z 20. júna 2000. **Na základe týchto dohovorov je režim vstupu na územie Monaka pre cudzincov identický, ako na územie Francúzska.** Občania Slovenska môžu cestovať do Monaka s platným cestovným pasom alebo občianskym preukazom. Pokiaľ ide o pobytové karty v Monaku „carte de séjour“, tieto sú posudzované pri vstupe na územie SR ako cestovný doklad bez potreby udelenia víza ich držiteľom v zmysle rozhodnutia „Výkonného výboru Schengenu“ z 23. júna 1998. Pre pobyt dlhší ako 3 mesiace je potrebné podať žiadosť o pobytový preukaz (carte de resident) podľa návodu v kapitole [Demander une carte de Resident](#) na internetových stránkach monackej štátnej správy. Pre maloleté osoby do 16 rokov sa namiesto pobytového preukazu vyžaduje tzv. cestovný list (document de circulation).

Zdravotná starostlivosť

Po vstupe SR do Európskej únie je občanom SR v Monaku, tak ako aj vo Francúzsku poskytovaná nevyhnutná a neodkladná zdravotná starostlivosť po predložení formulára A1 a platného cestovného pasu, (pre dlhodobu pracujúcich Slovákov v Monaku formulár S1). Oba formuláre vystaví občanovi SR na požiadanie bezplatne zdravotná poisťovňa, v ktorej je poistený. Platná legislatíva v Monaku tak ako vo Francúzsku vyžaduje spoluúčasť pacienta, t. j. pacient si musí (v prípade, že nie je pripoistený) časť nákladov hrať sám. Monacké úrady môžu vyžadovať doklad o platnom zdravotnom poistení pre akýkoľvek krátky pobyt občanov SR v Monaku.

Ubytovanie:

Cena za ubytovanie (2-lôžková izba) v hoteli stredného štandardu (3*) v Monaku stojí v priemere od 150 EUR do 220 EUR (s DPH), v závislosti od lokality a sezóny.

Doprava

Letecká doprava:

Najbližšie letisko sa nachádza vo francúzskom meste Nice, ktoré je vzdialené 22 km. Priame letecké spojenie do Monaka je zabezpečené jedine prostredníctvom helikoptérových spoločností: [Monacair](#) a [Heli AirMonaco](#).

Železničná doprava:

V Monaku je jediná železničná stanica. Podrobné informácie sa nachádzajú na internetovej adrese www.monaco-gare.com. Ďalšie údaje o možnostiach cestovať vlakom do Monaka sú dostupné na stránkach francúzskej spoločnosti [SNCF](#).

Autobusová doprava:

V Monaku platí zákaz vstupu turistických autobusov do hlavného mesta. Mestská autobusová doprava v Monaku jazdí po niekoľkých linkách. Bližšie informácie sú dostupné na stránkach spoločnosti [CAM](#). Priame spojenie medzi SR a Monakom neexistuje.

Námorná doprava:

V Monaku sa nachádzajú dva prístavy (Condamine a Fontvieille), v ktorých kotvia lode medzinárodných liniek a mnohé luxusné jachty súkromných osôb.

Automobilová doprava:

Najvyššie povolená rýchlosť je 50 km/h v obci a 90 km/h na cestách. Diaľnice na území Monaka nie sú. Povolené je tak, ako vo FR 0,5 promile alkoholu v krvi. Bezpečnostné pásy sa musia používať na všetkých sedadlách. Pri vjazde do krajiny je potrebné počítať s vysokou hustotou premávky. Značný problém je s parkovaním, veľké parkoviská sú pod oceánografickým múzeom (kapacita 750 automobilov) alebo pri pláži Fontvieille.

Dni pracovného pokoja

Nový rok (1. januára)

Sainte Dévôte (27. januára)

Veľkonočný pondelok

1. máj

Nanebovzatie (štvrtok 40 dní po Veľkej noci)

Svätodušný pondelok (50 dní po Veľkej noci)

Sviatok Božieho tela (štvrtok 60 dní po Veľkej noci)

Nanebovzatie (15. augusta)

Sviatok všetkých svätých (1. novembra)

Monacký štátny sviatok - Deň kniežaťa (19. november)

Nepoškrvené počatie (8. december)

1. sviatok Vianočný (25. december)

Ak pripadne Nový rok, 1. máj, Nanebovzatie, Sviatok všetkých svätých, Deň kniežaťa, alebo 1. sviatok vianočný na nedeľu, nasledujúci pondelok je štátny sviatok.

Prílohy

Tovarová a teritoriálna štruktúra vývozu a dovozu – v texte EIT

Odporúčané kontakty

Zoznam kontaktov a webových stránok významných ekonomických štátnych inštitúcií, obchodných komôr, audítorských firiem, bánk na podporu zahraničného obchodu, podnikateľských, zamestnávateľských asociácií a združení:

Welcome Office

(kontaktné miesto pre usídlenie a podnikanie v Monaku)

9, Rue du Gabian (1. posch.) Fontvieille

MC 98000 MONACO

tel.: +377 98 98 98 98

e-mail: welcome.business@gouv.mc

<https://service-public-entreprises.gouv.mc/Reseaux-et-publications/Reseaux-professionnels/Administration/Welcome-Office>

Département des Finances et de l'Economie (Ministerstvo hospodárstva a financií)

Ministère d'Etat, Place de la Visitation,

MC 98000 MONACO

tel: +377 98 98 82 56

<https://www.gouv.mc/Gouvernement-et-Institutions/Le-Gouvernement/Departement-des-Finances-et-de-l-Economie>

Direction de l'Expansion Économique (Sekcia hospodárskej expanzie)

(zriaďovanie obchodných spoločností, obchodný register, patenty, štatistiky)

9, Rue du Gabian (1. posch.) Fontvieille

MC 98000 MONACO

tel.: +377 98 98 98 00

fax: +377 92 05 75 20

e-mail : expansion@gouv.mc

<https://service-public-entreprises.gouv.mc/Fiches-par-entites-administratives/Demarches-et-Informations-Direction-de-l-Expansion-Economique>

Monaco Economic Board (Hospodárska rada Monaka)

2, rue de la Lujerneta, Athos Palace –Bloc A – 8eme étage

BP 653-MC 98 013 Monaco Cedex

tel.: + 377 97 98 68 68

fax: + 377 97 98 68 69

e-mail : info@meb.mc

web: www.meb.mc

Monacké inštitúcie:

Monacká legislatíva:

www.legimonaco.mc

Registrácia internetových domén:

www.nic.mc

Obchodný register:

www.rci.gouv.mc

Zväz monackých podnikov:

www.fedem.mc

Zväz monackých obchodníkov a remeselníkov:

www.ucam.mc

Medzinárodná obchodná komora:

www.iccwbo.org

Nadácia Alberta II.:

<https://www.fpa2.org/home.html>

Odbor turizmu:

www.visitmonaco.com

Magistrát mesta Monako:

www.mairie.mc

Spracoval: T. Šefranko, ED, ZÚ Paríž

Schválil: vv. I . Slobodník, VZÚ Paríž

Dátum: 31. máj 2022